

*Міністерство культури та стратегічних комунікацій України
Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого*

**Найкращі студентські рецензії, що брали участь у конкурсі
рецензій
Міжнародного студентського кінофестивалю «Пролог»**

*Предаченко Оксана,
студентка IV курсу кафедри кінознавства*

Пам'ять назавжди залишиться, куди б ви не пішли
(A recordação vai estar pra sempre aonde for)

Серпневий путч по телику і Lambad на магнітофоні, загартовані вікна і прокурена вітальня - раптовий спалах дитячих спогадів може стати останнім притулком подорожнього на шляху у вічність.

Одеська стрічка Івана Орленка (“У нашій синагозі” 2019 р.) “Згасаюче світло” була презентована в жовтні 2022 року і вражала своєю безжальністю пошматовану новинними сюжетами початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну психіку вітчизняних кіноманів. Фільм є своєрідним зображенням останнього дня з життя самотнього, смертельно пораненого, знерухомленого українського військового під час війни. Стрічка почергово фіксується на тому, що переживає герой, перебуваючи у свідомості та його спогадах і мареннях.

Перегляд такого кіно тоді відчувався глядачем, як розріз скальпелем - щось різке і надзвичайно болюче, проте в голові осідала остання фраза головного героя: “Красиво...”. До речі, асоціація з медичним інструментом не даремна, адже головну роль у фільмі виконав нині бойовий медик - Петро Конопля, котрий був свідком багатьох подібних історій (чи скоріше фіналів), захищаючи батьківщину. Таким чином, ігровий короткий метр, спираючись на реальний досвід, виводячи колективного героя - воїна, що вже не повернеться - пропонує усвідомити жертву військових та крихкість людського життя. Це лише Прометееві відростала щодень нова печінка.

Слід зауважити, що режисер формує цей колективний образ насамперед за допомогою спогадів свого персонажа, орієнтуючись на конкретну аудиторію за допомогою візуальних часових маркерів. Як пісня Lambad гурту Каома та рідкісна футболка з написом Ronaldo під №10 врзалась в пам'ять дітей, що росли та формувались у період 90-х - так свого часу ми побачимо на екранах шкільні щоденники з Юлією Тимошенко на мотоциклі та “Караоке на Майдані” з телевізора, у фільмах, що знімуть діти нульових.

Крім того, спогади військового, котрі ми переживаємо разом із ним, укладені досить простим, логічним, але від того не менш елегантним способом: пекуче сонце, від котрого не може подітись поранений герой, проримоване з кадрами, де він же хлопчиком лінзою ловить жука (котрий подекуди зветься солдатиком); остання цигарка, підпалена воїном, змінюється кадрами димових труб заводів та ТЕЦ. І таких дрібничок, як музика з магніфона “Весна” та мелодія мобільного, розсипано скрізь. А

часом фільмові вдається викликати охмурий посміх у відповідь на чорні дотепи: коли колцентри банків здатні дістати усякого на краю світу та самого життя, чи коли евтаназія є порятунком, але дурні забобони про “кров на руках” та “і мухи не образити” стражденного прирікають муки.

Таким же моторошним дотепом глядача підводять до фіналу. Сцена з Єгипетського залу Історичного музею починається після кадру з появою чорного собаки. В кадрі на передньому плані скляна вітрина із саркофагом, камера підіймається і за нею бачимо: спиною до глядача завмер хлопчик. Перед ним, вірогідно, стоїть на тумбі статуетка чорного собаки - Анубіса, але видно лише його вушка понад голови хлопчика. Тиша. Раптом кімнатою розкочується глибоке гарчання, малий задкує, ледь не зачепивши вітрину та тікає. Зміна кадру, тут ми вже бачимо вітрину із саркофагом і тумбу з Анубісом в глибині залу, а на першому плані - музейну наглядчку, котра, зручно примостившись за однією із шафок, широко роззявивши пащеку, глибоко та розкотисто хропе.

А в наступній сцені хлопчик вже бачить товаришів, які гилять м'яча у дворі, підходить ближче, аби зрозуміти, що йому до ніг підкочується прострілений череп. І в новій сцені юні футболісти римуються з псами, що ганяють за рештками, котрі лишилися від побратимів знерухомленого військового. Саме завдяки ледь помітним змінам жаского, моторошного та відверто жахливого і відразливого, витримується ритм ємкого короткого метру.

І знову до спогадів. “Згасаюче світло” - це цікавий зразок творчого осмислення роботи мозку та пам'яті в цілому, в останні миті життя, котре можна широко побачити, як в літературі, приміром - “Випадок на мості через Совиний струмок” Амброуза Бірса, так і в кіно - “Я думаю, як все це скінчити” Чарлі Кауфмана. Останній, в чималій кількості своїх робіт, всіляко досліджував концепцію роботи пам'яті. Здається, схожим чином думається режисерові “Згасаючого світла”.

“Красиво...” - каже персонаж Петра Коноплі, востаннє дивлячись на зорі. Світло від зірок, яких вже немає, лине до Землі мільйони років - вони і є тим самим згасаючим світлом. І комусь приходять листи, повідомлення та пропущені виклики від тих, кого вже немає з нами. Пам'ятаймо.

*Коломієць Кирило,
студент I курсу кафедри кінознавства*

Український пластиліновий шедевр з присмаком Pixar: рецензія на короткометражний мультфільм «Стати твердим»

Якби в альтернативній історії не існувало студії Pixar, то творчість майстра Степана Ковалю можна було б схарактеризувати як «the great contribution of the Ukrainian people to animation art» - «великим внеском українця в мистецтво анімації». І справді є за що: стилістика, якість, звуковий супровід та проблематика робіт Ковалю, які він підіймає у своїх мультфільмах, робить його генієм своєї справи. І хоч ми живемо у світі, де Pixar (хочемо ми цього чи ні) існує та створює анімаційні роботи, від цього факту унікальність мультфільмів нашого майстра аж ніяк не применшується.

«Стати твердим» - це один із небагатьох короткометражних анімаційних фільмів у вітчизняній анімації, який гідний аналізу на рівні з шедеврами мальованого мультфільму часів «Золотої доби», адже у випадку зі «Стати твердим» - про неї є що сказати.

Сюжет короткометражної роботи цікавий і водночас несе мораль у завуальованій формі - така собі своєрідна площина для роздумів. За своєю суттю, ця історія - про людину без імені, яку протягом усього життя намагаються «переліпити» на свій лад різні люди: удома (батьки), у школі (вчителі та колектив), на роботі (начальник).

Протягом усього хронометражу безіменний персонаж переживає трагічну трансформацію: від дитини, що з'явилась на світ, яка могла б знайти себе в житті (якби не рішення батьків), у фіналі перетворюється на монумент. І хоч цей момент викликає ніби посмішку, але за цією ситуацією приховується сумна істина: дитина, яка не може йти своїм шляхом, під тиском суспільства закінчить своє життя не на найкращій ноті. І далеко не так, як показано у стрічці.

Як на мене, це і є рівень глибини сюжету, притаманного анімаційним роботам американської студії Pixar. Тому, на мою думку, важливо показувати дану роботу не тільки дітям, а й дорослим. Їм є на що подивитися, є чому повчитися.

Анімаційна робота, окрім, безперечно, детально опрацьованої пластики (персонажів, оточення, фону) та музичного супроводу Ігоря Стецюка, що дотичний до всіх ситуацій, зображених у роботі Ковалю, має дійсно рідкісну для нашої анімації проблематику - нав'язування дитині власного шляху, як їй йти. І якщо дійсно автор намагався донести цю ідею до глядачів, то у нього це вийшло справді на високому рівні. З присмаком Pixar.

*Зозуля Олег,
магістрант I курсу кафедри кінознавства*

Рецензія на анімаційний фільм Дмитра Лісенбарта «Непотрібні речі»

Коли востаннє ви бачили якісну українську фантастику? Без відчуття, що фільмувалось це не на професійну камеру, а на домофонну. Без іспанського сорому за надмірну театральщину. Без драматургії, існуючої виключно де-юре.

Якщо різнобарвна школа національної анімації існує вже не одне десятиліття, то у випадку з представництвом України на полі наукової фантастики крига остаточно скресла з появою мультиплікаційного короткого метру Дмитра Лісенбарта «Непотрібні речі».

Не найзнаніша у творчому доробку Роберта Шеклі історія незвичної дружби робота й «непотрібної» людини перетворена режисером у пронизливе гуманістичне висловлювання, глибина якого нюансована скрадливим голосом легенди українського дубляжу Олександра Ігнатуші.

Візуальна складова фільму неонуарними, кіберпанковими елементами пробуджує в пам'яті цілий спектр класичних мистецьких творів: від невмирущого «Того, хто біжить по лезу» до більш несподіваного відеоігрового детективу Disco Elysium.

За 14 хвилин хронометражу стрічка, як і її глядач, проходить через декілька настроїв: загадковий пролог, піднесена центральна частина з розпорядком життя протагоністів, трагічний, сентиментальний фінал. Рівномірно витриманий структурний розподіл проявляє оповідну обдарованість творців, вочевидь торуючи шлях до потенційно майстерного повного метру.

Робот Роб відкрив для себе світ нелогічних вчинків. Ця рецензія також написана не за нудними шаблонами. Зробити інакше на студентському фестивалі, де молодь щодня руйнувала сталі постулати, означало би демонстрацію своєї фахової імпотенції. А там вже рукою подати й до власного чільного місця в «Крамниці непотрібних речей».

Рецензія на фільм “Захоплений дім”

“Якщо ви хочете змінити світ, почніть з того, що зміните себе” — говорить Курт Воннегут. “Якщо ви не можете змінити минуле — змініть теперішнє” — окрім всього іншого, говорить нам фільм “Захоплений дім” від Анни Гончарової. І, оскільки про першого було сказано достатньо, зараз я хочу поговорити про фільм.

Мені поталанило потрапити на київський кінофестиваль “Пролог” — справді поталанило, хоча б через те, що це дало мені можливість переглянути цю стрічку. Якщо кохання з першого погляду існує — значить, це було саме воно, адже інших слів обрати я не в змозі. Фільм є авторським баченням та екранізацією літературного твору “Захоплений будинок” Хуліо Кортасара, з яким я ознайомилася, а тому можу з упевненістю сказати, що саме новий погляд на цей сюжет робить перегляд таким захопливим.

Андрій та Ніна — брат з сестрою — живуть у старому доглянутому будинку. Вже з перших секунд можна помітити надзвичайну увагу авторки до деталей. Якісно зроблені дрібнички в оформленні інтер’єру, картини, годинники, все, що робить місце “живим” — нічого з цього не було забутим.

Починається історія з ванної кімнати й теплих, хоч і приглушених кольорів. Андрій випадково ріжеться під час гоління і вже це викликає у глядача тонку паралель з помилкою, яку так легко зробити та якої непросто позбутися. Це дає поштовх до створення повної картини — разом із напруженими розмовами під час сніданку і відчуття пустоти в житловому будинку.

Ніна та Андрій щасливі лише на перший погляд. В їхніх фразах та розмовах постійно фігурує дім — він суворим божественним оком постійно слідкує за їхніми діями. Андрій настроєний консервативно. Ніна ж здається просто недостатньо рішучою для самостійних дій.

Потрібно віддати належне акторам, адже саме через їхню міміку чудово відстежується складність ситуації, в якій опинилися брат з сестрою. На одному боці важелів у них будинок — візуалізація важливого минулого, спогадів, матеріалізований склад історії та пам’яті, — а на іншому ж — власне життя. Режисер зробив чудову роботу, проносячи цю думку через натяки та жести героїв, які самі не можуть зробити вибір, а тому і не беруться довіряти його нам.

Саме тут починається те, що додає стрічці особливого смаку — розумна і вивірена кількість містики. Чи реальна містична сила видає незрозумілі звуки за сусідніми дверима, чи мешканці сходять з розуму — це нам необхідно визначити

разом з ними. Хто сказав, що це не можна вдало поєднати?

Ніна отримує лист від тітки, яка пропонує їй переїхати до великого міста для спільної роботи. Реакція Андрія на цю пропозицію очікувано негативна. Його поведінку можна зрозуміти лише з суб'єктивної точки зору: він сповнений тривоги щодо майбутнього будинку, боїться залишитися на самоті та відчуває зростаючий дискомфорт через низку незрозумілих подій. У прагненні вплинути на рішення сестри Андрій наполягає на своїй думці, стверджуючи, що тітці не можна довіряти, і майже переконує її у цьому.

Незрозумілі події я згадую не просто так. Спочатку це складно помітити, проте з кожною хвилиною стає все ясніше, що будинок сходить з розуму сам по собі, а режисер не втрачає можливості доповнити це візуальними рішеннями.

Правильні кадри ламаються, звуки насідають на голову, крихка ілюзія щасливого та мирного життя ламається прямо на наших очах.

Команда, що працювала над створенням, не обійшла стороною і те, що додає до кіно додаткову параболу емоцій, — звук. І мова не лише про музичний супровід — мова йде про вміння підкреслити моменти відповідними акцентами оточення.

Андрій сходить з розуму? Чудово, кипіння чайника підсилить цей ефект та змусить глядача божеволіти разом з героєм. В раптовій тиші чується годинник? Чи, можливо, щоденні звуки раптово стали голоснішими? Це створює різкий ефект гри з почуттями аудиторії, які неможливо просто ігнорувати під час перегляду.

Привиди все сильніше впливають на життя сім'ї. Спочатку вони просто нервують, а потім захоплюють половину дому. Паніка, яку відчувають головні герої, простежується через екран, неначе це не метафорична пряма, а натягнута лінія електропередач. Ми бачимо як Андрій — і до цього не надто спокійний та оптимістичний — стає все нервовішим та параноїдальнішим. Ніна боїться йти проти нього і, чесно кажучи, не готова боротися з власними думками. Теплі, наповнені світлом кадри, раптово стають холодними, кожна фраза стає ще одним цвяхом, забитим в гробову дошку.

Теплі кадри повертаються раптово, на останньому сюжетному повороті, коли будинок виганяє головних героїв і вони вимушені будувати своє життя поза ним. Чому, здавалось би, в страшний, напружений момент візуально ми відчуваємо будинок саме домом?

Можливо, тому, що насправді це зовсім не страшний момент? Так, Ніна та Андрій лишаються без дому, проте це не робить їх нещасними. Як на мене, саме цей момент є надзвичайно важливою поворотною точкою.

Так, будинок вигнав головних героїв. Не дозволив їм залишитися і змусив

злякано грати у свої ігри. Проте хіба це не було саме тим, що було потрібно Андрію та Ніні? Чи змогли б вони самі піти на такий рішучий крок — залишити позаду минуле, яке якорем прив'язувало їх до одного місця, та все ж жити своє життя?

Я не впевнена у цьому.

Тонка лінія між “забути” і “лишити” Рубіконом пролягає через життя кожної людини. І якщо є щось, чому краще залишатися в минулому, це не значить, що це минуле обов'язково забути. В їхньому випадку — пам'яті достатньо і про це їм говорить саме місце, до якого вони так прив'язані.

Особливо хочу відзначити майстерне виконання деталей та близьких кадрів — надзвичайно гармонійно вписані, вони підтримували напругу та створювали певну інтимність між глядачем і персонажем. Ніби це мій будинок тисне мені на груди, не випускаючи з пастки минулого і ніби мої власні привиди виганяють мене зі спальні.

Якщо вже мова зайшла про кадри, не можна не згадати естетичну красу кожної екранної хвилини. Симетрична постановка та увага до оформлення разом з теплими кольорами та максимальним використанням постановки світла — разом це створює не просто особливу атмосферу, а несподівано рідне оточення, до якого легко звикнути.

Відсутність довгих кадрів додає історії камерності. Створюється відчуття замкнутості, яке контрастує з достатньою кількістю локацій, нехай і схожих по характеру. Стани героїв, що передаються через побутові предмети — годинники, нитки для в'язання, чайник — все це знову підкреслює почуття “однієї кімнати”, в якій кожна дрібниця має значення.

Фільм залишає по собі приємні почуття. Ніби ти став частиною особистої історії, із тих, які відбуваються за закритими дверима, і не потребують голосних нагадувань.

Ця історія була важливим нагадуванням, яке залишається відлунням у сьогоденні. Потрібно вміти йти вперед, потрібно вміти приймати важливі рішення, потрібно вміти закрити будинок не лише тоді, коли він сам хоче бути закритим. Всі ми свого роду діти в домі з привидами. Чи вдасться нам їх перемогти та розпочати щось нове, не зійшовши з розуму?

Стрічка орієнтована на аудиторію, яка віддає перевагу інтелектуальним кінематографічним творам із філософським підґрунтям, що досліджують проблематику зв'язку з минулим та особистісних трансформацій. Він буде актуальним для поціновувачів містики та символізму завдяки тонкому поєднанню реальності та уявного, що сприяє багатозначним інтерпретаціям.

Підіб'ємо підсумки. Загалом, фільм "Захоплений дім" представляє собою успішний творчий експеримент, що гармонійно поєднує виразну атмосферу, візуальну естетику та глибокий зміст. Стрічка підштовхує до роздумів над важливістю звільнення від тягаря минулого, навіть якщо цей процес є складним.

Іноді люди роблять нелогічні вчинки: рецензія на фільм «Воскреснути в четвер»

«Воскреснути в четвер» - магістерська робота Вікторії Полякової, студентки майстерні Михайла Ілленка. Чи існує щось звичайне, щось, що не буде нести наслідків і впливати на наш величезний всесвіт? Кожного дня столицею кружляє понад 100 маршруток, але якщо ми на хвилинку зупинимось і заирнемо в одну з них... Типова середа зіштовхує нетипових Любу і Макса, вірогідно військовозобов'язану та проросійського, на перший погляд, хлопця. А де були ви за день до вторгнення?

Відсутність зайвих діалогів, лаконічність та зрозумілість руху акторів, на подив, породжує наявність неочікуваних поворотів. Фільм досліджує теми особистих трагедій та внутрішніх протиріч, за що можна бути вдячним, не тільки режисерці, а й сценаристці – Вікторії Поляковій. Їй вдалось за 10 хвилин створити атмосферу ранкового Києву, де у всіх пасажирів завжди є і буде мета, але в майбутньому об'єднає одне – поділ життя на «до і після». Тобто реалістичність картини безумовна, а прикрасити атмосферу допомагають деталі та конкретизація часових рамок.

Акторам Любові Бехтер та Максиму Єфименко теж вдалось гарно зобразити ролі та передати безтурботність, перемішану з ворожістю, емоційна палітра яких буде влучно вказувати на ставлення до безслівного конфлікту, який відбудеться між ними. Кожен зможе пізнати себе у цих образах.

Невід'ємна частина будь-якої екранної картини – операторська робота. Владислав Нечипоренко сприяє утворенню інтенсивного і в міру гнітючого середовища, створюючи якісну картинку навіть при рухомому автобусі. Динаміка, яка народжується завдяки поєднанню статичної та ручної зйомки. Влучне формування довготривалих планів з мінімальною або навіть відсутньою кількістю монтажних склейок.

Цікавий недолік картини проявляється в повільному темпі розповіді, від чого з'явиться відчуття недорозкриття персонажів. Також технічні аспекти, в яких відчувається обмежений бюджет, але треба враховувати, що це тільки студентська робота.

Загалом, «Воскреснути в четвер» - це незвичайний фільм, який змушує глядача не лише слідкувати за розвитком подій, а й ставити перед собою запитання про власні спогади та вибор. Тому стрічка точно зможе охопити велику частину аудиторії через близьку до всіх тему, а відкритий фінал не залишить нікого байдужим.

Рецензія на фільм «За завісою»

Середній план, сцена, відкрита куліса, освітлена завіса, в кадр, на передній план, виходить людина. У людини обличчя в тіні, на екрані з'являється назва "за завісою". А далі глядач стає свідком буденного життя героя, і дізнається про нього набагато більше.

Стрічка є документальною, головний герой - драг-квін, що виступає зі своїми шоу в місцевому клубі. Ми можемо спостерігати повний цикл його підготовки і бачити, з яких умов виростають його в буквальному сенсі блискучі виступи. Він купляє потрібний для образів реквізит у відчутно незатишному зимовому секонді, і, сидячи на підлозі, вдома підшиває його. Там, на підлозі, й дає інтерв'ю для фільму.

Drag – це перебільшена жіночність, маскулітність або інші форми гендерного вираження, як правило, з розважальною метою. Драг зазвичай передбачає носіння одягу, що стереотипно асоціюється з певною статтю. Драг-квін — це особа (зазвичай чоловік), яка виступає в жіночому стилі.

В кіно ця субкультура не надто репрезентована, хоча останнім часом і з'являються фільми, що змінюють це положення речей, як от "Емілія Перес", що іде зараз в кіно, чи останній натеper фільм Люка Бессона "Догмен", у якому побитий життям асоціальний герой знаходить в аналогічних виступах продуклину. Звичайний глядач, що спеціально не цікавився цією тематикою, ще міг бачити представників субкультури у фільмах Джона Вотерса, особливо прекрасну Дівайн, що красується на постері "Рожевого фламінго". Українській масовій культурі драг-квіни теж не чужі завдяки Верке Сердючке.

Обираючи цього героя для свого фільму, режисер пускає глядачів «за завісою» його життя, тим самим пускаючи його, і таких, як він, в життя глядачів. Люди, що ніколи не стикались у своєму буденному житті з цією субкультурою, побачивши таку активну і «сяючу» людину на екрані, вірогідно, відчують до нього приязнь. Можливо, кіно найсильніше з усіх мистецтв може пробуджувати в людях емпатію, і зменшувати соціальну дистанцію між людьми і групами людей, показувати, що «інший» - не набір стереотипів, а жива людина.

"Ты должен быть свободен, вот во всем" - говорить головний герой, і своїм же прикладом підтверджує власні слова. Він вільний від рамок і стереотипів, але не тільки від стереотипів, що нав'язують уявлення про маскулітність, а і від тих, що з'являються, коли думаєш про драг-квінів. Він ходить в "Адідасі", і використовує слово "дядь", тим самим не вписуючись в жодні рамки. В інтерв'ю він розповідає про свій шлях: про школу, закінчену

з середнім балом 2.5, про коледж, де його була кураторка, і який так і не було закінчено.

За лаштунками герой майстерно (на думку людини, яка нічого в цьому не розуміє) наносить гротескний макіяж, і виходить на сцену, вдягнутий у свій образ "Діви Адель". На сцені він, явно отримуючи вдосталь задоволення, танцює під прожекторами, поглядами, а іноді й воплями радісних глядачів. Вільний від суспільної думки, стереотипів і скутості, пройшовши через репресивні інститути, наповнений життям, він танцює перед натовпом не менш вільних і щасливих людей. Займається діяльністю, що направлена виключно на самовираження і розвагу аудиторії – ідеально. Завіса.